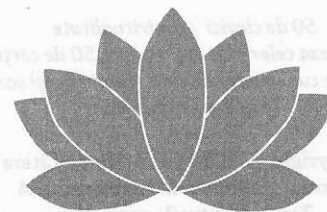

TOM BUTLER-BOWDON

SPIRITUALITATE

Sinteza celor mai importante 50 de cărți
despre cunoaștere de sine, iluminare și scop

LITERA

București
2020

CUPRINS

Mulțumiri	11
Introducere	13
1. Muhammad Asad. <i>Drumul către Mecca</i> (1954).....	30
2. Sfântul Augustin. <i>Confesiuni</i> (400).....	38
3. Richard Bach. <i>Pescărușul Jonathan Livingston</i> (1970).....	46
4. Black Elk. <i>Marea viziune – Povestea lui Black Elk</i> (1932).....	52
5. Richard Maurice Bucke. <i>Conștiința cosmică</i> (1901)	60
6. Fritjof Capra. <i>Taofizica</i> (1976).....	68
7. Carlos Castaneda. <i>Călătorie la Ixtlan</i> (1972)	76
8. G.K. Chesterton. <i>Sfântul Francisc din Assisi</i> (1922)	82
9. Pema Chödrön. <i>Locurile care te înspăimântă</i> (2001).....	90
10. Zhuangzi. <i>Călătorie liberă</i> (sec. al IV-lea)	98
11. Ram Dass. <i>Fii aici, acum</i> (1971).....	106
12. Epictet. <i>Manualul</i> (sec. I).....	114
13. Mohandas Gandhi. <i>O autobiografie</i> (1927).....	122
14. Ghazali. <i>Alchimia fericirii</i> (1097).....	130
15. Kahlil Gibran. <i>Profetul</i> (1923)	138
16. G.I. Gurdjieff. <i>Întâlniri cu oameni remarcabili</i> (1960).....	144
17. Dag Hammarskjöld. <i>Semne</i> (1963).....	152
18. Abraham Joshua Heschel. <i>Sabatul</i> (1951)	158

19. Hermann Hesse. <i>Siddhartha</i> (1922).....	164
20. Aldous Huxley. <i>Porțile percepției</i> (1954)	172
21. William James. <i>Tipurile experienței religioase</i> (1902)	180
22. Carl Gustav Jung. <i>Amintiri, vise, reflecții</i> (1955).....	188
23. Margery Kempe. <i>Cartea lui Margery Kempe</i> (1436).....	196
24. J. Krishnamurti. <i>Gândește-te la aceste lucruri</i> (1964).....	204
25. C.S. Lewis. <i>Scrisorile lui Zgândărilor</i> (1942)	212
26. Malcolm X. <i>Autobiografia lui Malcolm X</i> (1965)	218
27. Daniel C. Matt. <i>Cabala esențială</i> (1995).....	228
28. W. Somerset Maugham. <i>Pe muchie de cuțit</i> (1944)	236
29. Dan Millman. <i>Calea luptătorului pașnic</i> (1980).....	244
30. Michael Newton. <i>Călătoria sufletelor</i> (1994)	252
31. Thich Nhat Hanh. <i>Miracolul conștientizării</i> (1975).....	260
32. John O'Donohue. <i>Anam Cara</i> (1997).....	268
33. Robert M. Pirsig. <i>Zen și arta reparării motocicletei</i> (1974)	276
34. James Redfield. <i>Profețiile de la Celestine</i> (1993).....	284
35. Miguel Ruiz. <i>Cele patru legăminte</i> (1997).....	290
36. Helen Schucman și William Thetford. <i>Curs de miracole</i> (1976).....	296
37. Idries Shah. <i>Calea Sufită</i> (1968)	304
38. Starhawk. <i>Dansul spiralei</i> (1979)	312
39. Shunryu Suzuki. <i>Mintea Zen, mintea începătorului</i> (1970)	320

40. Emanuel Swedenborg. <i>Raiul și iadul</i> (1958).....	328
41. Tereza din Avila. <i>Castelul interior</i> (1977).....	336
42. Maica Tereza. <i>O cale simplă</i> (1994)	344
43. Eckhart Tolle. <i>Puterea prezentului</i> (1999)	352
44. Chögyam Trungpa. <i>Eliberarea de materialismul spiritual</i> (1973).....	360
45. Neale Donald Walsch. <i>Conversații cu Dumnezeu</i> (1995).....	368
46. Rick Warren. <i>Viața condusă de scopuri</i> (2002)	376
47. Simone Weil. <i>Așteptându-L pe Dumnezeu</i> (1951).....	384
48. Ken Wilber. <i>Teoria întregului</i> (2000).....	392
49. Paramahansa Yogananda. <i>Autobiografia unui yoghin</i> (1946).....	400
50. Gary Zukav. <i>Lăcașul sufletului</i> (1990).....	408
Alți 50 de clasici ai spiritualității	417
Lista cronologică a titlurilor	423
Surse.....	427

1954

DRUMUL CĂTRE MECCA

*Există nenumărate peisaje sublime în lume, dar cred că nici unul
nu poate modela spiritul unui om mai bine ca deșertul...*

Deșertul este gol și curat și nu cunoaște compromisul.

*Îi curăță omului toate fanteziile pe care le poartă în inimă și pe care le
poate folosi ca pe o mascară a gândirii așa-zis autentice.*

*Prin urmare, deșertul îl face pe om să se predea unui Absolut
fără de imagine: cea mai îndepărtată depărtare
și, totuși, cea mai apropiată apropiere.*

Pe scurt

Evocarea frumuseții credinței islamiste și a rolului pe care
aceasta îl joacă în evoluția spirituală a umanității.

Din aceeași sferă de interes

Ghazali, *Alchimia fericirii* (p. 130)

Kahlil Gibran, *Profetul* (p. 138)

Malcolm X, *Autobiografia lui Malcolm X* (p. 218)

CAPITOLUL 1

MUHAMMAD ASAD

În anul 1952, Muhammad Asad este trimis la New York în calitate de comisar al ONU pentru Pakistan. Între acest moment și ultima sa vizită în Occident trecuseră 25 de ani. Muhammad Asad s-a născut cu numele de Leopold Weiss într-o familie de evrei europeni. Leopold se convertește la islamism la vârsta de 26 de ani și întoarce complet spatele culturii occidentale.

Drumul către Mecca (The Road to Mecca) este o carte puțin cunoscută în zilele noastre, dar rămâne una dintre cele mai importante mărturii ale transformării spirituale din secolul XX. Nu este o biografie care să descrie întreaga viață a lui Asad, ci doar o relatare a anilor petrecuți în Arabia și, în special, a călătoriei de 23 de zile pe care acesta a făcut-o la Mecca, în vara anului 1932. În acest volum, care seamănă foarte bine cu un jurnal de călătorie sau cu o carte de memorii, Asad relatează povestea atracției sale inițiale față de islamism și ulterioara îmbrățișare a credinței. Frumusețea cărților sale constă în faptul că, la sfârșitul lecturii, nici un cititor nu își va fi schimbat percepția despre religie, acesta fiind și scopul pentru care au fost scrise.

Primele întâlniri

Asad s-a născut în anul 1900, al doilea dintr-o familie cu trei copii. Tatăl lui era avocat, iar familia o ducea foarte bine. Deși părinții săi nu erau evrei practicantți, Asad studiază ebraica și Biblia și, încă de la o vârstă fragedă, se confruntă cu ideea potrivit căreia poporul evreu este poporul ales. A studiat

istoria artei și filosofia la Universitatea din Viena și a făcut parte din elita intelectuală vieneză. Psihanaliza îl înfurie și o consideră drept „nihilism spiritual“, observând goliciunea din sufletul european.

În anul 1920, fără a-și lua rămas-bun de la tatăl său, Asad a plecat la Berlin. A urmat o perioadă în care a trăit ca un boem fără bani, însă, în cele din urmă, a reușit să se angajeze ca jurnalist. Totuși, această slujbă nu prezintă prea mult interes pentru el. Asad primește o invitație de la un unchi din Ierusalim și profită de ocazie pentru a se duce acolo. Recunoaște faptul că era stăpânit de stereotipurile „orientale“: idei vagi despre iubirile din *O mie și una de nopți*, exotismul culturii islamice, precum și viziunea europenilor, prea puțin interesați de islamism, în comparație cu preocupările intelectuale pentru creștinism și iudaism.

Deși era evreu, ajuns în Palestina, pe Asad nu l-a preocupat cauza sioniștilor, căci considera că intervenția unor evrei europeni pe un tărâm care nu fusese al lor de circa 2 000 de ani era o soluție artificială, menită să cauzeze probleme. Asad a observat că europenii îi vedeau pe localnicii de origine arabă așa cum îi vedeau forțele colonialiste pe africani – oameni înapoiți, lipsiți de valoare – ceea ce duce la o dispută aprigă între el și Chaim Weizmann, unul dintre părinții fondatori ai statului israelian. Pe de altă parte, sioniștii nu înțelegeau interesul și simpatia lui Asad pentru arabi.

Convertirea și imersia

Pe măsură ce trecea timpul, și săptămânile deveneau luni, Asad începea să vadă cultura europeană dintr-o perspectivă diferită, în special în relație cu incertitudinile emoționale și cu ambiguitatea morală. În contrast, observă spiritul de fraternitate și unitatea gândirii și a acțiunii care îi caracterizează pe musulmani. Realizează că, odinioară, și Europa se bucurase de plenitudinea spirituală, exprimată, de exemplu, în muzica lui Bach, în arta lui Rembrandt sau în catedralele gotice. Cu toate acestea, considera Asad, Europa căzuse

pradă progresului materialist, care nu conducea la o adevărată fericire. Creștinismul își pierduse din forță și devenise doar o convenție. În mintea lui Asad, europenii nu mai erau conștienți de faptul că Universul era „expresia unui Creator, care făcea ca totul să fie un întreg organic“. În locul credinței, Occidentul pusese știința și tehnologia în centrul vieții, rezultatul fiind acela că legitimitatea nu era acordată decât lucrurilor care puteau fi dovedite din punct de vedere fizic. Nu mai exista loc pentru Dumnezeu în acest sistem intelectual.

Asad este determinat să rămână în lumea musulmană și, din fericire, funcția lui de corespondent este prelungită ceea ce îi permite să călătorească în Orientul Mijlociu. În anii care urmează, Asad scrie numeroase analize despre problemele și oamenii din acea regiune. Devine musulman în anul 1926 și, timp de șase ani, trăiește la curtea lui Ibn Saud, părintele Arabiei Saudite moderne. La prima lor întâlnire, Asad era cuprins de durerea pierderii soției sale europene, Elsa, care murise de o boală tropicală, în timpul primei lor călătorii la Mecca. În mod normal, un occidental precum Asad ar fi fost privit cu multă suspiciune, dar angajamentul său față de principiile islamice era total, iar legătura pe care o avea cu Ibn Saud i-a permis să viziteze locuri în care, în mod normal, nu ar fi avut acces. De exemplu, rareori li s-ar fi permis străinilor să viziteze regiunea Najd, din Arabia Centrală, dar Asad călătorește timp de două luni alături de Ibn Saud, pentru a ajunge acolo. Imersiunea sa în viața musulmană este completă, îndată ce se căsătorește cu o arăboaică din Medina, cu care are un fiu.

Cruciat împotriva falselor percepții

Asad a observat că occidentalii aveau dificultăți în a înțelege convertirea sa la islamism, căci se considera că lumea musulmană era inferioară civilizației din vest. Istoria, din punctul de vedere al europenilor și al americanilor, era reprezentată de înălțarea civilizației occidentale, și nu lua în calcul culturile non-occidentale, căci se considera că acestea nu făceau

decât să împiedice evoluția Europei și a Americii, ca lideri ai lumii. Această viziune distorsionată asupra istoriei, spunea Asad, începea cu grecii și romanii, care se identificau drept „civilizați”, restul lumii fiind considerată „barbară”. Occidentalul privește budismul și hinduismul cu mult interes, dar și cu lejeritate, pentru că par culturi foarte îndepărtate. Pe de altă parte, islamismul – întrucât vine pe aceeași filieră teologică iudeo-creștină – era considerat a fi un competitor. Această antipatie poate fi mai bine înțeleasă dacă ne gândim la cruciade care, în încercarea de a arăta cu degetul un inamic comun al creștinismului, au dus la nașterea Europei. Potrivit lui Asad, cruciadele au reprezentat începutul unei „otrăviri din partea Occidentului împotriva lumii musulmane, printr-o reprezentare falsă și deliberată a învățăturilor și credințelor islamului”.

Intenția lui Asad de a scrie o autobiografie nu era aceea de a face cronică vizitelor sale în Orient, ci de a spulbera anumite viziuni eronate. Asad a realizat că se afla în poziția unică de a fi cunoscut ambele emisfere culturale: „Eram musulman, dar aveam și origini occidentale, așadar puteam vorbi atât limba islamului, cât și pe cea a Vestului”. A avut grijă să explice faptul că nu musulmanii îl convinseseră să se convertească, ci, mai degrabă, iubirea lui pentru islamism era cea care îl încurajase să trăiască în țări musulmane.

Promisiunea islamului

Asad adora iubirea islamului pentru Absolut, precum și simplitatea și frumusețea Coranului, care nu avea nevoie de interpreți oficiali ai înțelepciunii cuprinse în paginile sale. În contrast cu individualismul pe care păreau să îl promoveze credințele occidentale, Asad se regăsea în sentimentul de comunitate pe care islamismul îl transmitea adeptilor săi. Islamismul nu are noțiunea de „păcat originar”, prin urmare toți oamenii sunt considerați fiii lui Dumnezeu, până la proba contrarie. Această idee este exprimată în formele de reverență ale salutului musulman, care puneau accentul

pe pronumele „voi”, nu pe „tu”. Există multe pasaje în *Drumul către Mecca* în care Asad încearcă să își exprime sentimentele pentru arabi și islamism. Următorul citat este extras din Coran și exprimă sentimentul de apropiere de Dumnezeu, care este specific musulmanilor:

Erau un popor care crescuse în liniște și singurătate, între un cer necruțător și un pământ acerb; grea le era viața în mijlocul acestor spații austere, nesfârșite. Așadar, nu aveau cum să nu tânjească după o Forță care să le încununeze viața cu dreptate și bunătate, cu severitate și înțelepciune: Dumnezeu Absolutul. Acesta își are originile în infinitate și radiază în infinitate – însă, cum tu ești lucrarea Lui, Dumnezeu e mai aproape de tine decât vena jugulară care pulsează în gâtul tău...

La început, profetul Mahomed a întâmpinat dificultăți în a promova ideea unui Dumnezeu Absolut în sânul comunităților tribale din Arabia, căci acestea doreau să păstreze separația între credință și lumea concretă a afacerilor, a obiceiurilor sociale și a vieții de zi cu zi. Asad considera că numai atunci când islamismului (care literalmente înseamnă „predare în fața lui Dumnezeu”) i se permite să modeleze instituțiile și obiceiurile unei societăți, abia atunci poate conduce la împlinirea lumii arabe.

Corupția credinței

Ca erudit al istoriei și culturii musulmane, Asad a observat că învățătura islamică a condus lumea timp de secole după moartea profetului Mahomed, motivul fiind unul simplu: această nouă religie era o religie rațională, care le cerea adeptilor să înțeleagă creația lui Dumnezeu, spre deosebire de teologia creștină a „urii de lume”, pe care o promovau Sfântul Apostol Pavel și Sfântul Augustin. Profetul spune: „Lupta pentru cunoaștere este cea mai sfântă datorie a

oricărui bărbat și a oricărei femei musulmane“. O legătură naturală se stabilește între cunoaștere și devotament, iar știința confirmă această idee.

Cu toate acestea, Asad nu era străin de degenerarea intelectuală și materială din societățile musulmane, care îi conduseseră pe arabi în apele turburi ale economiei și științei. Potrivit lui Asad, măreția civilizației islamiste și puritatea ei nu erau cu puțință decât atunci când credința musulmană era în acord cu învățăturile lui Mahomed. În opoziție cu viziunea occidentală, care făcea din islamism o religie responsabilă pentru declinul umanității, Asad scria: „Nu musulmanii au făcut islamul măreț, ci islamul i-a făcut pe musulmani măreți“.

Observații finale

Drumul către Mecca se numără printre cele mai bune jurnale de călătorie și de aventuri, oferind descrieri minunate ale nopților înstelate din deșert, ale oazelor, bazarelor pline de viață, ale Meccăi și ale Medinei, precum și ale ideologilor răsfățaților regi și ale obiceiurilor beduinilor. Conține informații neprețuite din istoria curții lui Ibn Saud, precum și detalii ale politicii colonialiste și ale autodeterminării arabilor, după cum era de așteptat de la un fost jurnalist. Cartea este o frumoasă operă literară, prin faptul că descrie realizarea lentă a unui om în sânul unei religii în care nu a fost crescut. Dacă nu ai înțeles niciodată islamismul și credința pe care o inspiră, această carte îți poate fi un excepțional dascăl.

Cartea este scrisă cu o jumătate de secol în urmă, dar este dovada implacabilă că decalajul dintre Occident și lumea musulmană s-a adâncit, ceea ce face ca viziunea lui să fie cu atât mai valoroasă. Asad a fost un purist spiritual, care a regretat profund faptul că unii oameni nu au reușit să se conformeze idealurilor înalte ale islamului, însă critica sa poate fi aplicată foarte ușor și în cazul iudaismului și al creștinismului. Pe parcursul cărții, Asad îl aduce în atenția cititorului pe Dajjal, figură a mitologiei islamiste, care era orb de un ochi, dar dispunea de forța de a vedea și de a auzi

în colțurile îndepărtate ale Pământului. Asad îl vedea pe Dajjal ca fiind forța umanității de a controla lumea prin intermediul tehnologiei, deși semi-orbirea lui simbolizează închiderea față de Dumnezeu. Orice cultură are ca slăbiciune progresul material, observă Dajjal, însă el nu poate ocupa în noi locul destinat legăturii divine.

400

CONFESIUNI

*Am ajuns în Cartagina, unde nenumărate iubiri necuviincioase
colcăiau împrejurul meu. Nu eram încă îndrăgostit, dar îmi plăcea
să iubesc, și eram copleșit de o poftă adânc înrădăcinată.*

*Mă uram pentru că îmi doream atât de puțin... Uram siguranța
și faptul că eram pe o cale fără piedici pentru că eram cuprins
de o foame – era foamea omului interior, era foamea de Tine,
Dumnezeul meu. Și cu toate acestea, acea foame nu mă înfometa.
Nu îmi fi era foame de alimente incoruptibile, dar nu pentru că eram
îmbuibat de ele, ci pentru că eram gol. Iar sufletul mi-era bolnav.*

Pe scurt

Credința religioasă poate aduce pacea și ordinea unei
minți tulburate.

Din aceeași sferă de interes

Malcolm X, *Autobiografia lui Malcolm X* (p. 218)

Tereza din Avila, *Castelul interior* (p. 336)

CAPITOLUL 2

SFÂNTUL AUGUSTIN

Mulți dintre noi resimțim tensiuni între cine vrem să fim și cine suntem. Cu cât este mai divizat sinele nostru, cu atât este mai mare chinul, însă acest lucru nu poate decât să genereze voința de vindecare. Luptele interioare ale lui Augustin au durat până la vârsta de 30 de ani și, deși a trăit cu peste 1 500 de ani în urmă, povestea lui este foarte relevantă chiar și în zilele noastre.

În primele decade ale existenței sale, Augustin a făcut uz de inteligența sa înăscută, ceea ce l-a ajutat să devină un profesionist de excepție. Cu toate acestea, avea să descopere că inteligența și învățarea continuă nu îi aduceau nici liniște și nici fericire. Bucuria pe care o obținea de pe urma plăcerilor vieții nu îi aducea decât goliciune.

În contrast, după convertirea la creștinism, Augustin avea să devină unul dintre sfinții părinți fondatori ai Bisericii, autor al faimosului volum *Despre Cetatea lui Dumnezeu* (Editura Științifică, 1998) și inițiatorul ordinului religios al augustinienilor.

Cu toate acestea, vocea care vorbește în *Confesiuni* (Editura Humanitas, 2005) nu este aceea a unui „om excepțional“. O lucrare foarte intimă și sinceră, *Confesiuni* cartografiază trecerea treptată a lui Augustin de la preocupările egoiste la viața întru Dumnezeu. Atunci când traducerea volumului este una reușită, ai senzația că citești jurnalul unui prieten care încearcă să devină mai bun și să ducă o viață spirituală mai autentică. *Confesiuni* este una dintre cele mai vechi autobiografii din literatura europeană și este, probabil, o lucrare clasică despre cum trezirea spirituală (sau „renașterea“) poate schimba în mod radical viața cuiva.

Primii ani

Augustin s-a născut în anul 354, în ultimii ani ai Imperiului Roman, în Numidia (Tunisia de astăzi), provincie din Nordul Africii. Tatăl său, Patricius, a fost edil local și a urmat păgânismul convențional al imperiului. Mama sa, Monica, era creștină convertită.

Lui Augustin nu i-a plăcut școala, dar, cu toate acestea, era considerat un elev eminent, care citea Cicero, Virgil, Platon și Aristotel. În *Confesiuni*, Augustin se plânge de faptul că discursul elegant și caligrafia erau mult mai importante în vremea lui decât învățăturile morale. Pentru a avea o educație și mai autentică, Augustin este trimis la o altă școală de gramatică și retorică, aflată la peste 30 de kilometri de locuința lui, pe care o absolvă fiind primul din generația sa.

La vârsta de 16 ani, Augustin revine acasă la părinți pentru o perioadă de un an de zile. Aflat în plin proces de creștere, Augustin își amintește cu amuzament de una din zilele în care îi făcea baie tatălui său, și în care a observat „maturitatea” acestuia. Augustin mărturisește că în acel an de libertate petrecut la părinți fusese consumat de gânduri și acțiuni necuviincioase. Păcatul, spune el, „se prelinge precum secrețiile care se scurg din grăsime”. Augustin îi suspectează pe părinții săi că nu l-au grăbit să se însoare, de teama că o nevastă i-ar fi putut îngrădi ambițiile.

Augustin scrie cu durere despre lucruri pe care alții le-ar considera banale. De exemplu, există faimoasa confesiune în care relatează cum, împreună cu alții prieteni, fură perele dintr-un copac și pleacă cu ele, nu de foame, ci de distracție. Pentru Augustin, acest incident devine simbolul personal al depravării unei vieți inconștiente.

Cazanul tentației

Viața lui Augustin avea să ia o nouă direcție, odată cu mutarea în Cartagina, unde își continuă studiile. Cartagina este și un oraș-port la Marea Mediterană, cu toate tentațiile inerente,

„unde îmi fierbeau în urechi cazane cu iubiri necuviincioase”. În această perioadă, Augustin trăiește doar pentru satisfacerea propriilor poftes și săvârșește chiar „un act de poftă trupească” în interiorul unei biserici. Serile și le petrece la teatru, unde vede spectacole tragice despre suferință și poftes trupesti. Cu cât se bucură mai mult de plăcerile carnale, cu atât mai lipsită de sens îi devine viața.

Totuși, Augustin rămâne un cititor însetat de cunoaștere, iar lucrarea *Hortensius*, a lui Cicero, sporește plăcerea lui pentru filosofie și îi deschide o nouă cale în căutarea adevărului. Augustin încearcă și lectura Bibliei, dar recunoaște că nu dispune de smerenia necesară pentru a-i înțelege mesajul. Căutările spirituale ale lui Augustin îl conduc spre secta maniheiștilor, o ramură a creștinismului, sincretism între evangheliile gnostice, zoroastrism și budism. Spre disperarea mamei sale, Augustin rămâne printre maniheiști timp de nouă ani, perioadă în care se dedică și astrologiei.

Din punct de vedere profesional, Augustin devine profesor de retorică, pe care o numește „negoțul locvacității”, și lucrează atât în Cartagina, cât și în Tagaste, locul unde s-a născut. Faptul că retorica pune accentul pe formă (pe emfază) și nu pe fond este o altă nemulțumire care îl consumă pe Augustin. Devine un expert al cinismului, dar nu se bucură de nici un izvor de adevăr în propria gândire. Iată cum descrie el viața, la vârsta de 20 de ani:

Timp de nouă ani (de la vârsta de 19 ani până la 28 de ani) am trăit ca sedus și seducând, amăgit și amăgind, consumat de nenumărate poftes; liber, printre științele pe care ei le considerau liberale. Am trăit în secret, într-o falsă religie, una a superstițiilor, a mândriei, dar, în esență, goală. Am trăit vânatoarea aprecierilor mulțimii, aplauzele la teatru și chiar premiile de creație. Am trăit pentru ghirlandele și delirul petrecerilor, și pentru excesul pasiunilor trupesti.